Кыһыл көмүс сыбаайба

ҮЙЭ АҔАРА ӨРҮҮ БИИРГЭ

Бүтүн мин сүрүйэр дьонуом Мотрена Терентьевна уонна Дмитрий Ильич Старостиннэр ыал буолан олорбуттара сэтинньи ыйга 50 сылдьан туоллаҕа. Бу кэтэтыйа аатын күндүк итии кэм устатыгар өрүү бииргэ-үлэлэһиэ кэмнэригэр сүөһү үлэтигэр бииргэ анаммыт фермаларыгар, пенсияҕа тахсан баран дьаһалэрдэр-уоттарыгар ыҥыскытык-эйэлэскэтик, этэрго диэри "бииргэ салгыҥнаһан тыыннаах" олордулар.

Оҕолуулуун бэйиэлэргэр барт туспаҕай өйөһүүлээх кэнэҥ-күүгэ дьэлэр киприбиититтэр дьаһалэх хаһыайка Мотрена Терентьевна үөрэ-көтө кэрүстэ. Хайыаттан сылдьарбытын истэн барҕа соһуйда, ыраһырбут. "Миитэрэй, кэскил, ыалдьыттар кэллилэр, хайыаттан",-диэн ыҥыран ылла. Остуол тула олорон наһылыччы кэпсэтибиттэн сэрэлааппыт. Кырдьаҕастарым билиитин дарыны олус ыҥырдьыбатах сэбэрэлэх, сэргэх дьон буолан биэрдилэр. Үлэлэһиит үлэлэрин, олохторун саастаһыыларын кэпсээтилэр. Наҕараадаларын, хаартыскаларын быһааран биэрэ-биэрэ көрдөрдүлэр.

Мотрурона 1938 с. Мыылдьайыгар төрөөбүт. Төрөппүттэрэ Тельман аатынан колхоз колхозтаахтара эбиттэр. "Кыра эрдэхтэриэ олохтон туораннар аанньа өйдөөбөппүн, убайбар эппиэлэн олорбутум" - диир. Мыылдьайы 7 кылаастаах оскуолатын бүтэрэн, Чуранчы орто оскуолатыгар салгыы үөрэнэн ыһан саҥаһа ыалдьыт тохтообут. Ленин аатынан колхоз Мыылдьайыттааҕы биригэдьиитигэр ыанньыксытынан үлэлии киирбит.

Үлэлэбит кампэрин үөрэҕэ, кини тутта сэһэргиир: "Ньылла фермаҕыгар 4 ыанньыксыт, 2 субан сүөһү көрөччү үлэлэбиттэт. Биирдии ыанньыксыыка 16-18 ынах тиэйэр. Сайын Нуойаантаа ыччат-комсомольскай фермаҕытар үлэлэбиттим. Ферма старшайа этим. Сыыстааҕы комсомольскай төрөппүттэр оскуолатыгар секретарынаан Иннокентий Егорович Ковкуров (Челябинскайга буоллубут атомнай патастрофа кэнниттэн сиэнэ армияҕа сулууспалаабыта) үлэлэбитэ. Сүрэҕим гүмүүлээх, үлэҕэ хоптоох этибит. 1961 сылларооска бу Миитэрэйгэ кэргэн тахсыбытым. Массыынанан сүүнэрэн Оҕолуулуунаа ардыбыт. Маҥа кэлэн Төнүргэстээх, Куула Күөл ыһыктык фермаларыгар, Собуот Алааһа, Тамах сайыллаттарыгар ыанньыксыттаабытым. Ферма старшайыынан үлэлэбитим, ыччаттарга наставниктыырым. Сэтиҥнилээхтик үлэлэбиппит. Төнүргэстээх фермаҕытар биир ыһыктан ферма үрдүнэн 2300-тэн тахса ыанньа үүтү ыыры сотуспуппут. Бэйэм 2500-тэн тахса ыанньа ыабыттым. Социалистическай куоталаһыыны ыытыы күэһэгэр тахсыталыырбыт, Бочуот дуоһаттарбыт киэһэлэригэр сылдьыбыппыт. Фермабыт, бииргэлээн ыанньыксыттар, тус бэйэм элбэх төгүл аралас наҕараадаларга тиксибиппит. Элэр саҕыспытан общественнай үлэттэн туора турбат этим. Пионер, комсомол, СКСП чилиэнэ этим. Магнайгы сүһүөх комсомольскай горкомтэ бюротун чилиэнэ, СКСП райкомун пленумун чилиэнэ буолбутум. Орбуоналарым сэбиэт, сельскэй сэбиэт депутаттыын хас да ыҥырыллыбытым".

Миитэрэй 1933 с. Оҕолуулуун Үрэх-Күөрэгэлгэр төрөөбүт. Икки саастыыттан убайдаах, Аҕа дойду сэриитин кыттыылаахтар, РСФСР, Саха АССР үтүөлээх учууталлар П. А. Старостиннэ, сэһэлһиир норуот маастара В. А. Баташковаҕа ииттиллибит. Үөрэҕэ IV-с, Дириҥэ VII-с кылаабы бүтэрэн салгыы Чуранчыга үөрэҕэ киирбэн баран ыалдьан тохтообут. Ленин аатынан колхозка үлэлии сылдьан 14 №-дээх СПТУ аҕалыыбытыгар үөрэҕэ киирбит. "Маҥнайгы учаастыкпыт жангайдыыган бүтэрбиттим. Колхоһум салаатыгар аранжи, итэҕэйиэ саҥа МТЗ-52 трактордаах олордубутэ. Бэйэ үлэлээх ыйын дэрүүбүйам турутуһан тохтообутум. Кэлин кэргэним үлэлэбит фермаларыгар араас үлэлэргэ барытыгар сылдьыбытым. Фуражирдаабытым, кочегардаабытым, ыбыт аһылык оногоруутар, атын да түөх үлэ баарынан үлэлэбиттим. Төнүргэстээх комплексыгар зарабеллаабытым. Ити кэмҥэ Төнүргэстээххэ элбэх сүөһү турара, механизацията эмэ Таһаарыллахтык, өрө күүрэн туран үлэлээллэрэ, энтэктэнэстээх буоллаҕына. Сорох кэмҥэ күүгэ 4-тэ ыһыллара",-диэн кэпсиэр 78 саастаах ытык ыарыһаҕы!

Хаҥастан ууһус М.Старостина, уоттанан ууһус Д.Старостин.

Остуолга ардаах уруккубут грамоталары, дипломнары, сибидиэлэстибэлэри, Махтал сурукка-тары көрөбүт. Моҕрена Терентьевна награждаламмыт ССКП обкомун секретаря Г. И. Чиряев, Министрдэр Советтарын председателэ Н. И. Петров илии баттааһыннаах Бочуотунай грамота, В. И. Ленин төрөөбүтэ 100, 110 сылларыгар үлэлэр ситиһиҥ иһин Бочуотунай грамоталар, ССКП райкомун, райсовет исполкомун грамоталара, Бочуот дуоскатыгар киллэриллибиттэр, "Дойбэлэн ыалыы маастара" аат иитэриллибиттэр туһунан сибидиэталистибэлэр, о. д. а. баалдар. Кини Оҕолуулуу нэйилээҥин Бочуоттаах гражданина, "Үлэҕэ кылбызын иһин", "Үлэ ветерана" мэтээллэр, "Токуос пятилеткэ түйгүна", "Социалистическай куоталаһыыны кыайыылаах" балаһыар хаһаайкалара. Учуутай үлэтин иһин Москваҕа Бүтүн Сэюзтаабыгар норуот хаһаайыстыбатын быыстапыытыгар (ВДНХ), куорэгэ сэлиэнньэр путевкаларынан наҕараадаламмыт. Миитэрэйгэ эмэ таһаарыллаах үлэтин туһунуур араас грамоталар, Махтал суруктар баалдар. Үлэ ветеранын, тыыл ветеранын туһунуур, хас да үбүлүөйэх мэтээллэр хаһаайкалара.

Үйэ аҕара ыал буолан хайдах олордуттарын диэн ыйыппыт: "Дьэ тэнгэнэн, өйөөн-өйдэһэн, биирэ үлэлээн-хамсаан, эрэ-уруу төрөөбүт, сиэмэйэнэ",- диэн быһаччы эппиэттээбилэр Моҕрена Терентьевна. "Мыылдьайыттаа сүөгэй кэлиэм иннибэ хүүрүү көрсүһүү, аймахтарга биилэһиилэрэ аһыллыыбыт сиэрбытэрэ. Оҕолуулуттан Миитэрэй аймахтара тустаах ыалларын, аймахтарын ыҥырсан уруу буолбутун. Онтон ыла Оҕолуулуттан олоробут. Иэйэ-кыыс, иэйэ уол оҕолоохпут, түөрт сиэнэ-лиилээхпит. Улахан уол Дьиитрий Дмитриевич улуус кинигэтэр ОДЬКХ тэриллэтэр үлэлэбит. Иккис уолбут Илья Дмитриевич төрөөбүт түмэбиттэр олороҕо, "Тигэ" баанньай хаһаайыстыбаҕа чилиэнэ Кыргыттарбыт Варвара Дьиитриевна олохтоох оскуолаҕа ахсаан учууталлыыбын үлэлээр, Аҥаа Дмитриевна Оҕолуулуун бааһынаттыы зоотехнига-фельдшера.

Саастыгар тухары жилхозка, совхозка иитиэн биирэ сүөһү үлэтигэр иликэбэтэ араарбакка үлэлэһиитин. Хайа хастаҕа, сайылыга барыт диэтилэр дааны ферма баар сиригэр иккиэн биирэ көҥө сылдьаллар этибит. Онон ааҕарбыттар дьаһа-уот тутуубутохпут. Кэлин бу үлэлэйбэ дьэ туттан дьэ нус-хас олоробут. Үлэлэбит кэмигэр наһаа күүдүүн сатыыбыт. Олохтуттан үчүгэйэ аастыбыт Советскай кэмэ олох сирбиппит. Иккиэн үйэҕэ олох араастаан уларыйар кэмнэр олордубут. Саҕа сиэрэҕэ сүөһүгэ сыстан, кинилэри көрүүгэ үлэлээн, хомолтоһон тэҥнэн-сиҥнэн олордоҕуттар. Пенсияҕа тахсан да баран дьаһабытгэр сүөһү тутабыт. Байыыл 9 сүөҕүнү кэптэтэн туробыт. Олоробут көрөллөр. Сибээһэ, куурусса ыытабыт, сийэһэн хоргуоматүй олорабыт, телевизордаахпыт.

Дорубуйабыт туруга кэмэнэн, бу Миитэрэй сороҕор эмтэтэн ылар, эмтэнэр. Олоробут көрүүлэригэр олөһөн-убаһан өссө да олорбохтуу түстэрбит диэн сананыахпыт. Сиэннэрбит улааталлараһын көрүнэхпут эта буоллаҕа",- диэн лоп-баачча сэһэргиир, ыра санаатыгэр.

Нэһилиэк кыһыл кардиристарын кэргэннээн буолан биирэ олорбуттара үйэ аҕара буолбутуһан эрдиллээбит. Баҕа сахалара, туоллаа үйэҥнүк, чэпчэкитик олоҕолоруллар, дьиэ кэргэттэрэ дьылгоох-соргулаах буоллаллэригэр баҕарабыт.

Алексей СЛЕПЦОВ.

Полиция оперативнай информацията

ХАРАҤАҔА ХАЛЛААҺЫН

Алтынньы 28 күнүгэр Чуранчы нэһилиэгэ олохтооҕу гр. Н.-тан киэҥэ 9 ч. аҕаҕыта ыал аптека таһынан аһан истэҕинэ киэп биллибэт киһи маллаах, астаах суумкатын быдьыаабыттарын туһунан тыллабыра киирдэ. Бу быһыланнага ходуубунай дьыала көбүтүлүгүнэ.

ӨЛҮК КӨҺҮННЭ

Алтынньы 29 күнүгэр Одьулуунтан Үрэх Күөрэгэ барыыга биллибэт эр киһи өлүгэ булулунна. Дьыаланы участковай уоҕотор.

КЫРБАНЬЫЛАР БЭЛИЭТЭННИЛЭР

Алтынньы 24 күнүгэр гр. Н.-тан С.А.Новгородов аатынан орто оскуола 8-с кылаабын үөрэнээччитэ аатыгар орто оскуола үөрэҕэр уолун кырбаабытын М. киин 7-кэ үөрэнэр уолун кырбаабытын туһунан биллэрдэ. Алтынньы 26 күнүгэр Ытык Күөл олохтооҕу гр. П. Талөй оскуолатыгар үөрэҕэр уолун 1994 сылларгаас төрүөх М. этин-сиинин эчэпитин туһунан иһитиннэрдэ. Алтынньы 26 күнүгэр Чуранчы нэһилиэгэ олохтооҕу гр. А. Чуранчыгыттааҕы колледжка кэнниэ хас да ыччат кырбаабытаабы күннэригэр Суһал көмө сулууспатыгар кырбаныыгыттан очайыллэрдэхэ 1967 сылларгаас гр. С. навдыйбытын туһунан иһитиннэрдилэр.

Алтынньы 24 күнүттэн 30 күнүгэр диэри болдьохтоох кыра күлүгэннээһини уонна полиция сотрудниктэрыгар өрөгөйүү иһин 12 киһи дьүһуурунай киэтэрыгар өрөгөйүү ыйын. Общественнай мэктэҕэ чаасха аҕаллыыныллар. Общественнай мэктэҕэ ыҥырыы иситэ туруктаах сыалыыны иһин 41 киһи административнай мөҥөҕө тардыллыыныллар.

ПРЕСС-КИИН.

ПОЛИЦИЯ ИҺИТИННЭРЭР

Бу күннэргэ СР Ис дьыалаҕа министерствотыгар общественнай бэрэдэгэй кэрүүгэ полиция начаалынньыга сэбүүбааччы Д.Ю.Конев ирдэбиллээн, бэрэ киһи солбуй